

Neo-Flaneur

Καλλιτεχνική Χαρτογράφηση των Αστικών Non-Places και New Media Arts

Η πόλη-κύτταρο και η νεο-ρομαντική της αύρα

Βασίλης Ψαρράς

(New Media Artist / PhD Researcher)

Ο Baudelaire και η μοντέρνα ομορφιά: Η εμφάνιση της φιγούρας

Θα ξεκινήσω το δοκίμιο αυτό θέτοντας ένα ερώτημα γύρω από την φύση των στοιχείων δημιουργίας του μοντερνισμού, ο οποίος αποτέλεσε βασικό στοιχείο έμπνευσης για τους καλλιτέχνες. Η βιομηχανική επανάσταση τον 19^ο αιώνα έφερε τεράστιες και διαρθρωτικές αλλαγές σε πολιτισμική και οικονομική κλίμακα, με την συγκέντρωση πληθυσμού στις πόλεις όπου τα εργοστάσια αποτέλεσαν το καινούργιο εργασιακό περιβάλλον. Θα μπορούσαμε να πούμε πως η ταχύτατη εξέλιξη της τεχνολογίας, η έννοια της ταχύτητας, της μεγαλούπολης και του πλήθους, αποτέλεσε το πρώτο κράμα μοντερνισμού. Μια αντίθετη καλλιτεχνική έκφραση της εποχής ήταν το κίνημα των Ρομαντικών, το οποίο εναντιώθηκε στην ύπαρξη των μηχανών στην καθημερινότητα των ανθρώπων και υποστήριξε την ανάγκη της ανθρώπινης ύπαρξης για την φύση, το τοπίο και την γλώσσα και την εξερευνησή τους μέσα από το περπάτημα. Αξιοσημείωτος πίνακας που θα μπορούσε να αποδώσει οπτικά τα προαναφερθέντα είναι ο πίνακας του David Friedrich στον οποίο μπορούμε να δούμε το 'υπέροχο γκριζο μπλέ χρώμα του ορίζοντά' στο οποίο οι Ρομαντικοί εβρίσκαν την υπέρτατη ομορφιά (sublime). Επίσης, ο Charles Baudelaire, συγγραφέας και κριτικός τέχνης, κάνει την πρώτη αναφορά στον καλλιτέχνη και τον μοντερνισμό του αστικού τοπίου, στην συλλογή δοκιμίων τέχνης Salon 1846. Συγκεκριμένα, αναφέρει στο 'On the Heroism of Modern Life' πως 'η ζωή της πολης μας είναι πλούσια σε ποιητικά και θαυμάσια στοιχεία. Είμαστε ολοένα και περισσότερο μέρος μιας ατμόσφαιρας του υπέροχου, αλλά αδυνατούμε να το καταλάβουμε ακόμα. Το μόνο που πρέπει να κάνουμε είναι να ανοίξουμε τα μάτια μας και τα αυτιά μας, να αφουγκραστούμε το νέο και την μοντέρνα ομορφιά.' (Baudelaire, 1846)

Η εξέλιξη της μητρόπολης και του flaneur: Το πέρασμα από τον Baudelaire (1860) – Simmel (1903), στους Σουρρεαλιστές (1925), τον Benjamin (1940) και τους Σιτουονιστές (1957).

Η έννοια του καλλιτέχνη/παρατηρητή ο οποίος αποτελεί μέρος του μοντέρνου τοπίου αρχίζει να αποκτά υπόσταση μέσα από την φιγούρα του flaneur που ο Baudelaire ανέπτυξε. Ετυμολογικά, προέρχεται από το γαλλικό ρήμα flaner το οποίο σημαίνει 'τριγυρίζω, περιπατώ' και κατά τον Baudelaire δείχνει 'την ανθρώπινη φιγούρα που βιώνει και αντιλαμβάνεται το μοντέρνο αστικό περιβάλλον'. Εύκολα διερωτόμαστε όμως ποιά είναι τα χαρακτηριστικά αυτής της φιγούρας. Προσεγγίζοντας τον flaneur μπορούμε να δούμε πως αποτελεί την φιγούρα που επεξεργάζεται και κατανοεί το μοντέρνο αστικό τοπίο, καθώς συμμετέχει σε αυτό και το απεικονίζει μέσα από το πεδίο τέχνης του (ζωγραφική, ποίηση, δοκίμια). Είναι ο παρατηρητής του μοντερνισμού, που διαμορφώνει μια κριτική ματιά απέναντι στις καθημερινές έννοιες του ανώνυμου πλήθους, της ομοιομορφίας, της ταχύτητας και της κοινωνικό-οικονομικής εξέλιξης. Ο Baudelaire τον χαρακτηρίζει - 'βοτανολόγο του πεζοδρομίου', ένας χαρακτηρισμός που μπορεί να μας δημιουργήσει μια σειρά από εικόνες καθώς επεξεργαζόμαστε την έννοια της φιγούρας αυτής. Ο George Simmel, Γερμανός κοινωνιολόγος, αναλύει τον flaneur και το αστικό τοπίο από μια πιο κοινωνική και ψυχολογική σκοπιά, υποστηρίζοντας πως οι έννοιες του χρόνου και του τόπου αλλάζουν μέσα σε αυτό με αποτέλεσμα και η αντίληψη των

ανθρώπων. Δεν θα μπορούσαμε να παραλείψουμε ιστορικά τον Walter Benjamin, Γερμανό φιλόσοφο και κοινωνιολόγο, ο οποίος στηρίχτηκε και εξέλιξε την έννοια του flaneur, υποστηρίζοντας πως αυτή η φιγούρα υπήρξε προϊόν του μοντερνισμού και της Βιομηχανικής Επανάστασης. Παρατηρούμε πως ο ίδιος μέσα από τις περιπλανήσεις του στο Παρίσι ζωντάνεψε την έννοια αυτή, αφού του απέφεραν αρκετές κοινωνικές και αισθητικές παρατηρήσεις, με το πιο γνωστό συγγραφικό του έργο 'The Arcades Project', το οποίο έμεινε ανολοκληρωτο. Οι δρόμοι, η αρχιτεκτονική και τα μέρη-περάσματα άλλαξαν τον τρόπο προσέγγισης της μητρόπολης, καθώς ο flaneur μπορεί να γίνει ένα με το πλήθος, τους ήχους και τις εικόνες - περιτριγυρισμένος από την πόλη που κινείται και να εμβυθιστεί στην παράξενη ομορφιά της αποξένωση που του δημιουργεί το περιβάλλον γύρω του. Την δεκαετία του 30' παρατηρούμε πως η έννοια του flaneur αποκτά πιο ενεργά χαρακτηριστικά μέσα από τους Σουρρεαλιστές, οι οποίοι αντιλήφθηκαν το αστικό τοπίο του Παρισιού σαν μια πηγή συμβόλων και προσπάθησαν να αναζητήσουν την υπερ-πραγματικότητα (super reality) μέσα από την παρατήρηση γεγονότων, εικόνων, ήχων και χωρικών στοιχείων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα που θα ήθελα να αναφέρω: ο A. Breton και το συγγραφικό του έργο 'Nadja', στο οποίο αναφέρεται στην γνωριμία του με μια γυναίκα στους δρόμους του Παρισιού. Η τυχαίοτητα, η αναζήτηση διαφορετικών οπτικών και χωρικών στοιχείων σαν μέρος της αστικής πραγματικότητας, διαφαίνεται μέσα από το πρίσμα του ρομαντισμού που αναπτύσσεται στην γνωριμία αυτή. Μια από τις σημασίες του ονόματος 'Nadja' στα Ισπανικά είναι 'ο κανένας'. Η προσωπική μου τοποθέτηση σε αυτό το όνομα έγκειται στον ρομαντισμό της αναζήτησης του συναισθήματος στο μοντέρνο αστικό τοπίο όπως επίσης και η παράξενη ομορφιά του ομοιόμορφου πλήθους που μπορεί να κρύβει τις μεγαλύτερες συγκινήσεις για τον flaneur και την εξερεύνησή του. Το 1957, η εμφάνιση των Σιτουονιστών με πρωτεργάτη τον Guy Debord, προτείνει μια διαφορετική έννοια της αστικής περιπλάνησης, αυτή του derive, μέσα από το βιβλίο του 'The Situationists City'. Συμφωνα με την θεωρία αυτή, το derive είναι: *η τεχνική της γρήγορης μετάβασης της ανθρώπινης φιγούρας μέσα από διάφορες αστικές ατμόσφαιρες που περιλαμβάνει δημιουργικές συμπεριφορές και συνειδητοποίηση των ψυχογεωγραφικών χαρακτηριστικών*. Η εννοιολογική και καθημερινή υφή της μεγαλούπολης αλλάζει, καθώς οι ιστορικές, κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις επιδρούν στην ατμόσφαιρα του αστικού τοπίου, διαμορφώνοντας τις κατάλληλες συνθήκες 'διάδρασης' καλλιτέχνη-μητρόπολης και απεικόνισής της.

Μέρη και 'Επαυξημένα' μέρη: Οι άορατες μεταβλητές της πόλης και η παγκοσμιοποιημένη 'αύρα'

Ο Michel de Certeau στο βιβλίο του 'The Practice of Everyday Life' και συγκεκριμένα στο κεφάλαιο 'Walking in the City', αναφέρεται στον ορίζοντα (skyline) του Manhattan, παρατηρώντας το αστικό πανόραμα από τον 11ο όροφο ενός από τους δύο πύργους του Παγκόσμιου Κέντρου Εμπορίου. Η σύγκριση της ανθρώπινης φιγούρας των Ρομαντικών μπροστά από τον ομιχλώδη ορίζοντα και της νέας ανθρώπινης φιγούρας μπροστά από τον αστικό ορίζοντα του Manhattan είναι αναπόφευκτη. Μπορούμε να δούμε νεο-ρομαντικά χαρακτηριστικά στον παρατηρητή του αστικού ορίζοντα της πόλης? Οι Ρομαντικοί αναζήτησαν την υπέρτατη ομορφιά στο τοπίο της φύσης και τον ορίζοντά της. Έτσι, η παρατήρηση και η απεικόνιση της εποχής έγινε μέσα από την ζωγραφική, την μουσική και την ποίηση. Αν δεχτούμε τον μοντερνισμό της πόλης σαν ένα στοιχείο καινούργιας ομορφιάς όπου η ανάλυσή του θα μας προσφέρει μια καινούργια παλλέτα - τότε θα μπορούσαμε να αναφέρουμε πως ο αστικός ορίζοντας (skyline) του 21ου αιώνα καθώς και η ποσοτική και ποιοτική ανάλυση οπτικών, ηχητικών και αρχιτεκτονικών στοιχείων του περιβάλλοντος, θα μπορούσε να σκιαγραφήσει την 'αύρα' της σύγχρονης

πόλης. Πόσο όμως έχει αλλάξει το αρχιτεκτονικό τοπίο και πως το βιώνει ο σύγχρονος περιπατητής-καλλιτέχνης? Η οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη καθώς και η εμφάνιση νέων 'αόρατων' μεταβλητών στην σύγχρονη αστική καθημερινότητα όπως τα κοινωνικά δίκτυα, οι ασύρματες τεχνολογίες, το GPS (Global Positioning System), έχουν δημιουργήσει ένα νέο πολυπαραμετρικό περιβάλλον, μια επαυξημένη πραγματικότητα όπου ο σύγχρονος καλλιτέχνης έχει την δυνατότητα να βιώσει την μετάβασή του σε πολλά επίπεδα.

Non-Places: υπερ-μοντερνισμός και η εθνογραφία της παγκόσμιας μοναξιάς

Τα αστικά μέρη μετάβασης (δρόμοι, πεζοδρόμια, γέφυρες, δημόσια περάσματα) μεταμορφώνονται σε 'παλλόμενες αρτηρίες' ενός ηλεκτρονικού βόμβου, ενός νέου ηχοτοπίου που μαρτυρά την εξέλιξη της καθημερινής ζωής μέσα στην πόλη κύτταρο. Ο Marc Augé, Γάλλος εθνολόγος και κοινωνιολόγος, στο βιβλίο του 'Non Places: Introduction to an Anthropology of Super-Modernity' (1995), προτείνει και αναφέρεται σε μια νέα αναδυόμενη τοποθεσία της πόλης, τα non-places. Πιο συγκεκριμένα, τα non-places είναι μέρη που δεν έχουν ταυτότητα, μνήμη ή ιστορία. Αποτελούν μεταμοντέρνα περάσματα που η σημασία τοποθετείται στην δημιουργία νοήματος για τα πάντα, και που απαιτείται η υπερβολική κατανάλωση εικόνων και εμπειριών ώστε να δημιουργηθούν προσωπικές εμπειρίες και στιγμές. Θα ήταν βάσιμο να προσθέσουμε πως είναι μέρη που εξυπηρετούν το παρόν και την 'στιγμή', καθώς η ομοιομορφία του πλήθους και η ταχύτητα δεν αφήνουν περιθώρια για κοινωνική επαφή. Η πιο σωστή προσέγγιση ίσως βρίσκεται στην αντίθετη έννοια, αυτή του μέρους (place). Πολύ απλά θα μπορούσαμε να πούμε πως η έννοια του μέρους δημιουργείται όταν υπάρχει ανθρώπινη διάδραση και δίνεται ορισμένο νόημα σε αυτό, για να το διαχωρίσει από τον υπόλοιπο τόπο (space). Ετσι λοιπόν, το μέρος και το μη-μέρος είναι αντίθετικές πλευρές που όμως η μία συμπληρώνει την άλλη. Ο Augé προσθέτει πως ένα μέρος ποτέ δεν μπορεί να σβηστεί τελείως όπως και ένα μη-μέρος ποτέ δεν μπορεί να ολοκληρωθεί και να προσεγγίσει την έννοια του πρώτου. Παραδείγματα των non places αποτελούν πολλά μέρη μετάβασης όπως τα αεροδρόμια, οι σταθμοί, το μετρό και δημόσια περάσματα. Τα non-places δεν έχουν ιστορική πτυχή καθώς αποτελούν περάσματα-προϊόντα της παγκοσμιοποίησης, όμως η πλαφόρμα τους αποτελεί μια μοντέρνα 'αρτηρία' στην αέναη κίνηση της αστικής μητρόπολης του 21^{ου} αιώνα όπου η παρατήρηση της παγκοσμιοποιημένης οπτικής και ηχητικής αύρας της ίσως κρύβει την 'νέα' ομορφιά του μετα-μοντέρνου – αντίστοιχη με την τότε ομορφιά του μοντέρνου, όπου ο Baudelaire είδε.

Εικαστική αποτύπωση: Ψυχογεωγραφικοί χάρτες, Land art & Λογοτεχνία (1960-1990)

Στην συνέχεια, θα ήθελα να αναφερθώ στις καλλιτεχνικές απεικονίσεις του αστικού τοπίου από το 1960 και έπειτα, ξεκινώντας από τους ψυχογεωγραφικούς χάρτες, το περπάτημα σαν πεδίο παρατήρησης και καταγραφής και τέλος σε ένα καινούργιο πεδίο τέχνης των Νέων Μέσων, τα Locative Media Arts.

Οι ψυχογεωγραφικοί χάρτες αποτελούν τις καλλιτεχνικές απεικονίσεις της Ψυχο-Γεωγραφίας, ένα πεδίο τέχνης άμεσα συνδεδεμένο με τους Σιτουονιστές και την περιπλάνησή τους (strolling, drifting) μέσα στις ατμόσφαιρες (ambiances) της πόλης, καθώς επίσης και ένα παράθυρο για την μελλοντική εξέλιξη της έννοιας του urbanism. Μια πρώτη καλλιτεχνική απεικόνιση περιπλάνησης του καλλιτέχνη stroller (εξελιγμένος flaneur) είναι το έργο του Guy Debord που πρόκειται για έναν ψυχογεωγραφικό χάρτη της περιπλάνησής του στο Παρίσι. Πρόκειται για ένα καλλιτεχνικό έργο, προϊόν του μετεξελιγμένου flaneur-stroller, όπου ο χάρτης του Παρισιού έχει χωριστεί σε επιμέρους κομμάτια που περπατήθηκαν από ομάδες Σιτουονιστών. Η κάθε περιοχή

αντιπροσωπεύει διαφορετική ατμόσφαιρα και οι ομάδες των περιπλανητών, δημιουργούν τις δικιές τους αλληλουχίες περασμάτων από το ένα *ambience* στο επόμενο. Τα έντονα κοκκίνα βέλη δείχνουν την μετάβαση που βιώθηκε αρκετές φορές. Ο Richard Long, πρωτοπόρος της *Land art*, ένα χρόνο πριν την αποφοίτησή του από το Central Saint Martins (UK), δημιουργεί τα πρώτα του έργα με το σημαντικότερο το 'A line made by walking' (1968), το οποίο παρουσιάζει μια γραμμή στο έδαφος την οποία δημιούργησε από το περπάτημά του συγκεκριμένες ώρες. Το αποτέλεσμα της γραμμής, είναι ορατό στον χώρο και μένει στον χρόνο μέσα από την φωτογράφησή του. Είναι ένα σημάδι διάδρασης, ένα χωρικό και οπτικό στοιχείο με μνήμη, μια απλή-πρώιμη χαρτογράφηση του συναισθήματος του Long που αποκτά υπόσταση διαμέσου ενός διαφορετικού πινέλου, του περπατήματος. Οι δεκαετίες του 80' και του 90' έκαναν την ψυχογεωγραφία προσιτή σε ένα μεγαλύτερο κοινό, διαμορφωμένο από καλλιτέχνες, ακαδημαϊκούς και ο όρος εισήλθε στους κύκλους του *avant garde*. Επίσης, την δεκαετία του 80' ο κύκλος αποκτά και ένα περιοδικό δημοσιεύσεων με τίτλο *Transgressions: A Journal of Urban Exploration* το οποίο σταμάτησε την κυκλοφορία του μόλις το 2000. Ο Βρετανός συγγραφέας Ian Sinclair ασχολήθηκε αρκετά με τον όρο και τον έκανε προσιτό σε ένα μεγαλύτερο κοινό μέσα από τα συγγραφικά του έργα 'Lights Out for the Territory' που αναφέρονται στο συνδυασμό του περπατήματος και του βιομηχανικού τοπίου μέσα από την ματιά του σύγχρονου περιπλανητή των πόλεων.

Locative Media Arts: O flaneur/stroller σαν χαρτογράφος των Νέων Μέσων

Τέλος, θα ήθελα να εστιάσω στον τομέα των Νέων μέσων και των *Locative media arts*, αναφέροντας και προσεγγίζοντας 8 συγχρονα έργα καλλιτεχνών που σκιαγραφούν την μετεξέλιξη και την εμφάνιση του neo-flaneur του 21^{ου} αιώνα. Η πολυπαραμετρικότητα του τοπίου αναζητά και μια νέα προσέγγιση και παρατήρησή του. Η παρατήρηση και η φιγούρα του flaneur επεκτείνεται από τον φυσικό χώρο στον ψηφιακό αλλά και στην σύνδεση αυτών των δύο (*in between*). Η φυσική του παρουσία εμπλουτίζεται με νέα καλλιτεχνικά μέσα και τεχνολογίες, με αποτέλεσμα η επεξεργασία και η καταγραφή να μπορεί μέσω των εννοιών της μετάδοσης (*transmission*) να γίνει σε πραγματικό χρόνο χιλιόμετρα μακριά. Ο καλλιτέχνης Jeremy Wood δημιουργεί μια νέα οπτική προσέγγιση του αστικού τοπίου μέσα από ζωγραφική με GPS δεδομένα της γεωγραφικής του θέσης. Η διαδρομή του, το ίχνος του στον χώρο και τον χρόνο μας δίνουν μια προσωπική του χαρτογράφηση. Αποτελεί μια προσωπική αλληλουχία στιγμών που δημιουργεί μια σύγχρονη κριτική προσέγγιση της ψυχογεωγραφίας αφού και ο ίδιος συμπληρώνει διερωτώμενος 'πως σε μια εποχή λεπτομερούς γεωγραφικής πληροφορίας μπορεί κάποιος να βιώσει το ψυχογεωγραφικό συναίσθημα του 'νιώθω χαμένος';' Ο Γάλλος καλλιτέχνης Olivier Ruellet, *media artist*, ερευνητής και αστικός περιπατητής, μέσα από τους ψηφιακούς χάρτες του προσπαθεί να απεικονίσει τις προσωπικές του περιπλανήσεις στο ευρύτερο αστικό τοπίο, και επηρεαζόμενος από το *derive* του Debord, παρουσιάζει την συγχρονη ψυχογεωγραφική ματιά ενός *new media flaneur*. Στα έργα του *Inwards destinations* και *Memory map*, δημιουργεί αστερισμούς από τροχιές, περιπλανήσεις, μνήμες, εμπειρίες, μέρη περάσματα και τυπογραφικά στοιχεία, δημιουργώντας ένα αποτέλεσμα που ταιριάζει με την μοντέρνα ομορφιά της σύνθετης πόλης. Η Αγγλίδα καλλιτέχνιδα και συνθέτης, Yolande Harris, στα έργα της 'Taking Soundings' (2006-2008) και 'Satellite Soundings' (2009) χρησιμοποιεί το περπάτημα στο αστικό τοπίο σαν δημιουργική διαδικασία παρατήρησης, εμπειρίας και έμπνευσης (βλέπε εικόνα 1 & 2) Συνδυαστικό στοιχείο μεταξύ του *flanelerie* και της *new media* απεικόνισης, είναι το GPS. Έτσι η ηχητική χαρτογράφηση της χρησιμοποιεί την κίνηση και θέση των δορυφόρων σε συνδυασμό με την θέση του περιπατητή flaneur, συνδυάζοντας και δημιουργώντας ένα ηχοτοπίο, αποτέλεσμα της διάδρασης του οδοιπόρου στο αστικό τοπίο. Ο Martin Callanan

στο έργο του 'I wanted to see the whole London' παρατηρεί και καταγράφει πάνω από 60 ώρες ηχητικών περιπλανήσεων στο μετρό του Λονδίνου με σκοπό την δημιουργία διαφορετικών αφηγήσεων μέσα από το κολλάζ ήχων διαφορετικών γραμμών του μετρό, που κύριο λόγο δημιουργού έχει ο θεατής. Μια ακόμα γυναίκα καλλιτέχνης (neo-flaneuse) είναι η Esther Polak, η οποία αντιλαμβάνεται το GPS μέσα από το καλλιτεχνικό πρίσμα, χρησιμοποιώντας το περπάτημά της για να εξερευνησει την φιλοσοφική πλευρά της καλλιτεχνικής και γεωγραφικής περιπλάνησης. Παρατηρούμε εδώ, άλλη μια σύνδεση με μια προηγούμενη παρατήρησή μου: πια, ο neo-flaneur/ η neo-flaneuse βιώνει, παρατηρεί και καταγράφει το πολυδιάστατο βιομηχανικό περιβάλλον, μέσα από την διάδραση του/της με ασύρματες τεχνολογίες γεωγραφικής θέσης, στοιχείο που μας σκιαγραφεί το καινούργιο πλαίσιο στο οποίο εξετάζεται και η ανθρώπινη φιγούρα αλλά και το μοντέρνο αστικό τοπίο του 21^{ου} αιώνα. Εστιάζοντας περισσότερο στην αναζήτηση και χαρτογράφηση συναισθήματος θα ήθελα να αναφερθώ στην δουλειά του Gordan Savicic. Ο Σέρβος καλλιτέχνης Gordan Savicic, δημιουργεί σχιζο-γεωγραφικούς χάρτες πόνου της μεγαλούπολης μέσα από τις επαυξημένες περιπλανήσεις του. Στο έργο του 'Constraint City', διασχίζει την πόλη φορώντας μια δικιά του κατασκευή-κορσέ με μεταλλικά ελλάσματα και αισθητήρες το οποίο συλλαμβάνει όλα τα ασύρματα δίκτυα που συναντά στην περιπλάνησή του (βλέπε εικόνα 2 - 3). Όσο μεγαλύτερη είναι η ισχύς του δικτύου τόσο περισσότερο σφίγγει ο μεταλλικός κορσές πάνω στο σώμα του καλλιτέχνη. Τα σημάδια στο σώμα του καθώς και η διαδρομή του οπτικοποιούνται στους ασπρόμαυρους χάρτες που δημιουργεί. Αποτελεί μια σύγχρονη ψυχογεωγραφική ματιά που παρουσιάζεται μέσα από την new media performance του καλλιτέχνη. Εννοιολογικά ο Savicic προσεγγίζει τις έννοιες του δημόσιου και ιδιωτικού χώρου της πόλης και πως αυτές καταπαντούνται από το αόρατο πέπλο της αφαιρετικής πληροφορίας που μας συνοδεύει στο σύγχρονο αστικό τοπίο. Ο ίδιος εύστοχα παρατηρεί πως 'ο σύγχρονος flaneur του 21^{ου} αιώνα ακροβατεί μεταξύ του αισθησιακού πόνου και των βασανιστηρίων που του προκαλούν τα σύγχρονα Arcades και τα ασύρματα δίκτυα'. Παραπλήσιες σκέψεις για την συγκεκριμένη ιδέα θα μπορούσαν να επεκταθούν στον χώρο και την ιδέα/αναζήτηση του sublime (υπέρτατη ομορφιά). Θα μπορούσε ο πόνος που αναζητάει και βιώνει ο καλλιτέχνης μέσα από αυτό το σύγχρονο έργο, να θεωρηθεί ακόμα ένα βήμα πιο κοντά στον προορισμό του; Κατα πόσο ο προσωπικός του 'Γολγοθάς' και τα σημάδια του πόνου του από το αστικό τοπίο αποτελούν σημάδι πως πλησίασε την 'ιδέα' του;

Ο Neo-Flaneur / Flaneuse σαν κομμάτι της μοντέρνας πόλης: Προς αναζήτηση συναισθήματος

Τέλος, έχει πολύ ενδιαφέρον ο τρόπος με τον οποίο η σύγχρονη φιγούρα του flaneur προσπαθεί να αφουγκραστεί ακόμα πιο ενεργά την εποχή του μεταμοντερνισμού και την παράξενη ομορφιά της αστικής αύρας, μέσα από την επαναπροσέγγιση του συναισθήματος. Έτσι, θα ήθελα να αναφερθώ στο έργο του Christian Nold, ενός Γερμανού media artist, cartographer και πολιτισμικού ακτιβιστή, τον οποίο και έχω την τύχη να γνωρίζω και να ανταλλάσω απόψεις διαδικτυακά. Έχοντας αποφοιτήσει από το Royal College of Arts, ο Nold δημιούργησε συναισθηματικούς χάρτες –ένα καλλιτεχνικό έργο και concept επονομαζόμενο ως 'Emotional Cartography' και 'Bio-mapping' που απέσπασε παγκοσμίως σχόλια και παρουσιάστηκε στο MIT, στο CNN, BBC, Discovery Channel όπως και σε διεθνείς πολιτιστικούς οργανισμούς και πανεπιστημιακά ιδρύματα. Προσεγγίζοντας τον συναισθηματικό χάρτη του Greenwich (Λονδίνο), ο Nold χρησιμοποίησε την παρατήρηση κοινωνικών και αστικών χαρακτηριστικών, από την ψυχογεωγραφική περιπλάνηση και την συλλογή βιο-δεδομένων των περιπατητών μέσα από την τεχνολογία του Galvanic Skin Response (GSR). Το GSR καταγράφει την βιο-ηλεκτρική δραστηριότητα και τις μεταβολές της ροής του αίματος αναλόγως με το περιβάλλον και τα ερεθισματά του. Στην συνέχεια, επεξεργάστηκε και οπτικοποίησε τα

δεδομένα, προσαρμόζοντάς τα μαζί με σχόλια και σκέψεις των περιπλανώμενων, πάνω στον δορυφορικό χάρτη του Greenwich (βλέπε εικόνα 4 – 5). Αποτελεί μια χαρτογράφηση της σχέσης περιπατητή – πόλης και την επίδραση των σύγχρονων αντιθέσεων στην φιγούρα του νέου flaneur, καθώς η συγκεκριμένη περιοχή χαρακτηρίζεται από το ιστορικό παρελθόν και την ομορφιά του Greenwich αλλά και από την φουτουριστική ομορφιά των Docklands. Η φιγούρα του flaneur / flaneuse δείχνει να έχει ήδη ψηφιοποιήσει αρκετές πτυχές της. Το ερώτημα είναι κατά πόσο η ψηφιακή παρατήρηση θα μπορέσει να κάνει μια πιο βαθιά ανάλυση από την παλιά – αναλογική – ανθρώπινη παρατήρηση. Το κλειδί ίσως βρίσκεται στην ποιότητα της ιδέας του καλλιτεχνικού έργου και στην εξισσορόπηση των τεχνολογικών και διαδραστικών μέσων με το concept.

Επίλογος

Εν κατακλείδι, η ομορφιά του μοντέρνου που ο Baudelaire μας παρακινεί να βιώσουμε και να αγκαλιάσουμε τον 19^ο αιώνα, έχει δώσει την θέση της σε μια πιο σύνθετη ατμόσφαιρα της πόλης. Το εμφανές δίπολο μεταξύ παλαιού – καινούργιου του 19^{ου} αιώνα, δεν ισχύει πια. Έχει όμως δώσει τη θέση του σε πολλά μικρότερα δίπολα και αντιθέσεις που συνοψίζουν το σύγχρονο αστικό περιβάλλον, φτιάχνοντας ένα πολύχρωμο και πολυ-ηχητικό μωσαϊκό το οποίο ζητάει κριτική προσέγγιση, παρατήρηση και εμπύθιση σε αυτό. Ο νέος flaneur και η νέα flaneuse της μητρόπολης είναι οι νέες 'αντέννες' της αύρας του 'αστικού κυττάρου'. Παρατηρούν, αφουγράζονται από ψηλά το πολύβουο βιομηχανικό περιβάλλον και πέφτουν στο κενό έτοιμοι να γίνουν ένα με το πλήθος και να χαρτογραφήσουν τα νέα ανθρώπινα δεδομένα του αστικού καμβά.

(*) Η ομιλία και το δοκίμιο αυτό, παρουσιάστηκαν στην Ημερίδα 'Τόποι Θηλυκότητας/ Προς μια Νέα Χαρτογράφηση' του Κέντρου Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης (Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης), στις 19 Φεβρουαρίου 2011. Η έννοια του neo-flaneur καθώς και η ψυχογεωγραφική χαρτογράφηση της φιγούρας αυτής και του αστικού τοπίου μέσα από τα New Media Arts, αποτελεί το πλαίσιο της διδακτορικής πρότασης του Βασίλη Ψαρρά.

Ο **Βασίλης Ψαρράς** (1985) αποφοίτησε από το Τεχνών Ήχου & Εικόνας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Έγινε δεκτός στο University of the Arts London (Λονδίνο, Αγγλία) όπου και ολοκλήρωσε το μεταπτυχιακό του στις οπτικές και ψηφιακές τέχνες (MA Digital-Visual Arts) στο Camberwell College of Arts. Κατά την παρούσα περίοδο ετοιμάζει το διδακτορική πρότασή του καθώς στο άμεσο μέλλον σκοπεύει να συνεχίσει τις σπουδές του σε διδακτορικό επίπεδο (PhD), συνδυάζοντας την έρευνα με την καλλιτεχνική πράξη. Κυρια πεδία ενασχόλησής του είναι οι βίντεο-ηχητικές εγκαταστάσεις, ο τομέας των new media arts, ο συνδυασμός της εννοιολογικής και ψηφιακής τέχνης καθώς και η μουσική σύνθεση. Εννοιολογικά, οι δουλειές του συνδέονται με τις έννοιες του αστικού-βιομηχανικού τοπίου, του ανθρώπινου συναισθήματος και ανθρώπινης φιγούρας, των non-places καθώς και με αυτές του Σουρρεαλισμού, της Net Art και του Ρομαντισμού. Έχουν παρουσιαστεί σε αρκετά φεστιβάλ digital-video art (*Athens Video Art Festival, Video Art Festival Miden, International Panorama of Film and Video*), σε γκαλερί (*Art Tower, Toilet gallery*) αλλά και στην Royal Academy of Arts του Λονδίνου (2010). Δημοσιεύσεις του έχουν παρουσιαστεί στο Παγκόσμιο Συνέδριο Ήχου της AES Society (Μόναχο, 2009) όπως επίσης και στο International Journal of Arts and Technology (IJART, 2011). Είναι rock κιθαρίστας και συνθέτης ambient μουσικής.

Email: vasillis.psarras@gmail.com

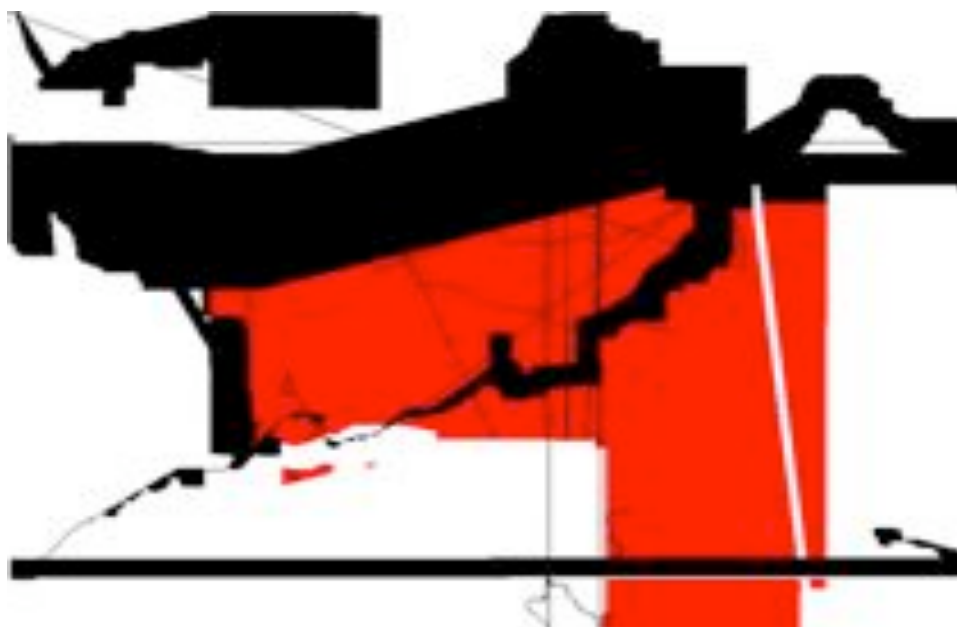
Website: <http://billpsarras.x10hosting.com>

Ευρετήριο Εικόνων

Yolande Harris *Taking Soundings: Anchor*, color print with GPS sonification, 2007

(Courtesy of the artist)

Yolande Harris *Taking Soundings: Red Map*, color print with GPS sonification, 2007

(Courtesy of the artist)

Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης
Ημερίδα: Τόποι της Θηλυκότητας / Προς μια Νέα Χαρτογράφηση

Artist: Gordan Savicic ©

Artist: Gordan Savicic ©

Βασική Βιβλιογραφία

AUGE, M. (2009). *Non-Places: An Introduction to Supermodernity*. Edition 2 (1995). UK: Verso Books

DE CERTEAU, M. (1984). *The Practice of Every Day Life*. US: University of California Press.

MANOVICH, L. (2001). *The Language of New Media*. Cambridge MA, London UK: The MIT Press.

ZAPP, A. (2004). *Networked Narrative Environments as Imaginary Spaces of Being*. UK: Cornerhouse Publications.

HARMON, K. (2010). *The Map as Art: Contemporary Artists Explore Cartography*. US: Princeton Architectural Press.

SADLER, S. (1999). *The Situationist City*. New edition. US: MIT Press.